

WELSH A1 – STANDARD LEVEL – PAPER 1
GALLOIS A1 – NIVEAU MOYEN – ÉPREUVE 1
GALÉS A1 – NIVEL MEDIO – PRUEBA 1

Monday 22 May 2006 (morning)
Lundi 22 mai 2006 (matin)
Lunes 22 de mayo de 2006 (mañana)

1 hour 30 minutes / 1 heure 30 minutes / 1 hora 30 minutos

INSTRUCTIONS TO CANDIDATES

- Do not open this examination paper until instructed to do so.
- Write a commentary on one passage only. It is not compulsory for you to respond directly to the guiding questions provided. However, you may use them if you wish.

INSTRUCTIONS DESTINÉES AUX CANDIDATS

- N'ouvrez pas cette épreuve avant d'y être autorisé(e).
- Rédigez un commentaire sur un seul des passages. Le commentaire ne doit pas nécessairement répondre aux questions d'orientation fournies. Vous pouvez toutefois les utiliser si vous le désirez.

INSTRUCCIONES PARA LOS ALUMNOS

- No abra esta prueba hasta que se lo autoricen.
- Escriba un comentario sobre un solo fragmento. No es obligatorio responder directamente a las preguntas que se ofrecen a modo de guía. Sin embargo, puede usarlas si lo desea.

Ysgrifennwch sylwadau ar **un** o'r darnau hyn:

1. (a)

Yr oedd y salmon yn dda, mor dda yn wir nes iddi deimlo y gallai ei fwyta i gyd ar un pryd. A pham lai? Gallai fforddio bod yn farus rŵan, neu'n ddioglyd, neu'n esgeulus. Gallai fforddio rhoi pen rhyddid i'w gwendidau i gyd. A phenderfynodd glirio'r plât. Yr oedd ar fin bwrw iddo o ddifri pan glywodd sodlau caled Jane ei chwaer ar gerrig y cefn. Dyma'r drydedd waith i Jane alw heddiw.

5 Yn wir, yr oedd wedi bod yn hofran o gwmpas y tŷ fel aderyn corff ers dyddiau. Ac yr oedd ceisio ymresymu efo Jane ddwywaith, deirgwaith y diwrnod yn dwyn ei nerth i gyd. Bob tro y clywai'r sŵn traed yn yr iard byddai ei thu mewn fel pe'n troi'n ddŵr a hithau yn gorfod ei gwadnu hi am y tŷ bach. Byrdwn Jane heddiw oedd y dylai Lisi Blodwen dynnu llun Huw Llewelyn oddi ar y silff ben tân. Ofer fyddai ceisio egluro i'w chwaer fod gweld wyneb Huw Llewelyn ar y silff y nesaf

10 peth i'w gael o yma efo hi.

Gwthiodd y plât at hyd braich. Yr oedd yn sychu ei cheg efo'i hances boced pan gamodd Jane i'r gegin yn un talp o awdurdod. Bron na ddisgwyliai Lisi Blodwen ei gweld yn dangos gwarant i chwilio'r tŷ.

“Efo dy de wyt ti?”

15 “Newydd ddarfod.”

“Paid â malio yna i.”

“Na, mi ‘dw i wedi gneud yn iawn. Be amdanat ti?”

“Mi alla neud efo tamad.”

“Dyna i ti blatiad o salmon.”

20 “Mae o'n edrych yn dda.”

“Newydd i agor o'r o'n i.”

“Tydw i ddim isio dwyn dy fwyd ti.”

“Na i ddim a fo. Mae o'n ormod i un.”

“Goelia i wir. Mae 'na ddigon i dri yn fan 'ma.”

25 Gwyliodd Blodwen ei chwaer yn claddu i'r salmon. Rhedai ffrydiau bach pinc i lawr ei gên a gwthiai dafod mawr allan bob hyn a hyn i'w dal. Dyna ddiwedd ar ei salmon hi felly. Ond nid oedd ganddi fawr o stumog iddo fo rŵan p'run bynnag.

“Cliria'r plât.”

“Ia, waeth i mi neud ddim. ‘Chadwith o ddim ar y tywydd clos ‘ma.”

30 “Esgusoda fi. Mae'n rhaid i mi fynd i'r cefn am dipyn.”

“Eto?”

“Mae pobol yn mynd.”

“Ydyn, o fewn rheswm. Wir, wn i ddim be allwn i i neud i'r hen ddyn 'na yn dy andwyo di fel ‘ma.”

35 “Rwyt ti'n siarad amdano fo fel tasa fo'n hen fochyn o rwbath.”

“Mae gen fochyn fwy o barch i'w dwlc nag oedd ganddo fo i ti. Licias i rioed mo'r dyn.”

“Chlywis i mohonat ti'n lladd arno fo cyn i hyn ddigwydd.”

“D o'n i ddim am frifo dy deimplada di.”

“Mae rheini'n dal gen i. P'run bynnag, 'd oes 'na ddim diban mewn codi ymyl hen grachod.

40 “Ar gorff marw, nag oes. Mi geith hwnnw'i buro ddigon buan. Ond ma'r hen sgerbwd yma'n dal i anadlu. Ac mi ddaw yn i ôl o'i fis mêl toc a'r wraig 'na yn hongian wrtho fo. Yr hen gyrbiban iddi hefyd.”

“Ac mae hitha o dan yr ordd?”

“Mi wydda’n burion mai ti oedd pia fo.”

45 “ ‘Doedd gen i ddim mwy o hawl arno fo na hitha.’”

“Ar ôl ugian mlynadd o ganlyn? Dos i’r cefn ‘na wir. Mi fydda’n disgwyl dipyn o synnwyr gen ti pan ddoi di’n d’ôl.”

Eisteddodd Lisi Blodwen ar sêr y tŷ bach. Diolch am le i roi clun i lawr o olwg ac o sŵn Jane am funud. Wir, nid oedd unman mor ddelfrydol â thŷ bach i ymlacio a bwrw golwg dros broblemau
50 bywyd. ‘Roedd hi wedi setlo dwsinau o broblemau yn eistedd yma. Dim byd i dynnu sylw; dim ond sŵn dŵr yn rhochian weithiau yn y pibellau. Deuddydd eto, ac fe ddeuai Huw Llewelyn a’i wraig newydd yn ôl i’r dref. Byddai’r ddau yn siopa yn Tesco ar b’nawn Sadwrn. (‘Roedd Huw Llewelyn wedi hen arfer cario’r basgedi weiar gwirion ‘na) yn addoli yn seti croesion Salem ar nos Sul (un cam eto i’r sêr fawr) yn croesawu pobol i’w tŷ ac yn cael eu croesawu i dai. A gâi hi
55 wahoddiad i Lys Arthur tybed? Os y câi, byddai yn anodd ar y naw aros yn y parlwr ffrynt heb bicio bob hyn a hyn i’r gegin fach i fwrw golwg dros y bwyd. Hwyrach y byddai ar y ddynes yna angen ei help i gario’r llestri drwodd. Go brin ei bod hi’n gwybod b’le i roi ei llaw ar bob llestr fel y gwyddai hi, Lisi Blodwen. Gobeithio y byddai iddi barchu’r jwg dŵr poeth beth bynnag. Trigain oed ac yn dal heb grac. Mam Huw Llewelyn oedd wedi ei brynu o yn Ffair Llan am wyth
60 a dimai. A dyna’r jwg wedi ei goroesi hi. Trueni o beth oedd fod pobol yn gorfod mynd a phethau hawdd-cael-yn-eu-lle yn dal i aros.

Ond fe fyddai’n haws dioddef bod efo’r ddau gi tegan a’r Beibil mawr yn y parlwr ffrynt na dioddef y ffarwelio. Huw Llewelyn yn sefyll ar riniog Llys Arthur a’i fraich am ysgwydd ei wraig newydd, yn lle bod yn ei helpu hi i osgoi tyllau’r ffordd rhwng Llys Arthur ac yma fel yr oedd o
65 wedi ei wneud am dros ugain mlynedd. Ond nid oedd fawr o berygl i hynny ddigwydd. Diolch fod yna ffordd arall rhwng ei thŷ hi a’r dref a’i bod hi wedi gwrthod troi’n Fethodist efo Huw Llewelyn.

“Blodwen, wyt ti’n sâl dwad?”

Nid oedd heddwch i’w gael yn y tŷ bach hyd yn oed rŵan.

“Y Golled”, Eigra Lewis Roberts, *Storiau’r Dydd* (Gol: Islwyn Jones, Gwilym Rees Hughes),
Llandysul, 1968

- Sut y portreadir Jane yn y darn a beth yw ei rhan yn natblygiad y stori?
- Sut y dysgwn am berthynas Lisi Blodwen a’i chyn-gariad?
- Rhoddwch sylwadau ar iaith ac arddull y darn
- Pa deimladau a ddaw i chi wrth ddarllen am sefyllfa Lisi Blodwen?

1. (b)

‘Sgubo

Am ryw reswm rhyfedd,
‘does yna nunlle i adael eich bagiau yn stesiwn ganolog Belffast.
Felly, tra’n aros trê
ar bnawn Sul eciwmenaidd ei ddiflastod,
5 rhaid oedd bugeilio’r darpar-fom,
ei warchod yn ddefosiynol
- rhag ofn i’w gynnwys peryg’ ffrwydro
gan daenu deg pâr o deits du
i chwifio mewn modd catholig
10 dros doeau defodol
y ddinas gyd-enwadol.

Ac wrth i’r glaw ddechrau gollwng
bwledi meddal o ddŵr
i danio dawns
15 ar y to tun,
sylwais fod gennyf gwmni,
- dyn ifanc, mewn dillad du
wrthi yn ‘sgubo sbwriel nos Sadwrn o’r llawr.

Fe’i gwyliais, gan gredu i ddechrau
20 mai bygwth budreddi,
alltudio anhrefn
oedd bwrddwn y symudiadau sydyn,
nes deall
fod gwanu herciog y brwsh
25 yn dangos ysfa fwy na’r angen
i glirio llanast’ pobl eraill.

A phan ddaeth y trê,
ddwyawr yn ddiweddarach,
a’r llawr, ers meitin, yn lanach na chrys-nos lleian,
30 ‘roedd wrthi o hyd yn ‘sgubo
llwch dychmygol dan garped anweledig.

Elin ap Hywel, “ ‘Sgubo”, *O’r Iawn Ryw*, (golygydd Menna Elfyn), Abertawe, 1991

- Sut y mae'r argraffiadau a adawodd bywyd Belffast ar y bardd yn cael eu portreadu yn y gerdd?
  - Beth yw arwyddocâd y delweddau a ddefnyddir ym mhennill cyntaf y gerdd a pha mor berthnasol ydynt?
  - Sut y mae'r awdur yn mynegi (*to convey*) ei theimladau yn y gerdd?
-